

Copertă: Ovidiu Gliga

Corector: Diana-Cristina Vlad

Traducere după originalul în limba sârbă: Ljiljana Habjanović Đurović, *Petkana. Devetnaesto izdanje. Prvo izdanje na latinici*, Globosino Aleksandrija, Beograd, 2006.

© Copyright 2001, Ljiljana Habjanović Đurović

© Copyright 2003, Globosino d.o.o. Aleksandrija

© Editura Sophia, pentru prezenta ediție

ISBN: 978-973-136-764-4

Descrierea CIP poate fi consultată la
Biblioteca Națională a României

LJILJANA HABJANOVIĆ ĐUROVIĆ

CUVIOASA PARASCHEVA

Traducere din limba sârbă
dr. Liubița Raichici

Îngrijirea ediției și note
dr. Laura Mândrilă

editura
Sophia

București

CUPRINS

Mama Paraschevei	9	Întunericul lumii	178
Tatăl Paraschevei	18	O fiică a pustiei	184
PARASCHEVA	21	Îngerul Domnului	195
Eftimie, Episcopul Maditelor, fratele Paraschevei.	40	PARASCHEVA	201
PARASCHEVA	44	Un copil din Epivata	208
Un nobil din Țarigrad	62	Preasfânta Născătoare de Dumnezeu	217
Simeon, Temătorul de Dumnezeu, bătrânul din		Gheorghe, un om harnic și iubitor de Hristos	222
Mănăstirea Studion	75	Eftimie, patriarh al Bulgariei și primul cronicar al	
Un cioban din împrejurimile Țarigradului	81	vieții cuvioasei	231
Teofana împărăteasa	86	O sărmană creștină din Belgrad.	247
PARASCHEVA	94	O femeie în căutarea lui Dumnezeu la o mie de ani	
Un cămilar, conducătorul caravanei	114	după plecarea sfintei la Domnul	259
Sfânta Maria Egipteanca	119	<i>Despre autoare</i>	283
PARASCHEVA	125		

Dar deja e timpul să începem povestirea despre aceste întâmplări minunate, petrecute în neamul nostru.

Iar Domnul, Care săvârșește minuni negrăite și îi răsplătește cu daruri preamari pe cei ce aleargă la El cu credință, să le dea răsplată și celor care, dobândind folos, vor citi această istorisire; să dea și celor care o ascultă, și celui care s-a străduit s-o scrie; și să-i facă vrednici de mijlocirile acestei sfinte. Și să-I mulțumim și noi lui Dumnezeu, Împăratului Veșnic, rugându-I-ne să ne învrednicească de mila Sa în Ziua Judecării, întru Domnul nostru Iisus Hristos, Căruia I se cuvin toată slava, mărirea și puterea, și Tatălui și Preasfântului și de Viață făcătorului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Sfântul Sofronie, Patriarhul Ierusalimului

MAMA PARASCHEVEI

Pentru noi a fost asemenea bucuriei. Asemenea unei făgăduințe împlinite. Ca o binecuvântare. Ca un dar de la Dumnezeu. Am primit-o cu lacrimile iubirii fierbinți ce ne umpluse inimile. Cu lacrimi și suspine de recunoștință față de Dumnezeu. Și pregătiți pentru orice jertfă ce I-ar fi fost bineplăcută Acestui milostiv Binefăcător.

Am întâmpinat-o pe fiica noastră Parascheva așa cum spune *Scriptura* că Ioachim și Ana au primit nașterea Mariei. Așa cum este așteptat copilul în căminele care, mult timp, au fost sterpe.

„Stearpa!”, așa îmi spuneau rudele noastre. Și cei care se considerau de-ai casei. Și slugile mele. Chiar și cei care nu ne cunoșteau, dar auziseră de suferința noastră.

„Stearpa!”, spuneau. Iar în sinea lor gândeau: „Păcătoasa! Nesuferita lui Dumnezeu! Blestemata!” De i-ați fi întrebat, ei nu ar fi știut să numească nici un păcat pe care să-l fi făptuit noi sau străbunii noștri, dar asta nu le schimba cu nimic părerea. Pur și simplu, credeau că o căsătorie fără copii trebuie să fie semnul pedepsei pen-

tru păcatul făcut și ne ocoleau, ca și când nefericirea noastră ar fi fost o boală periculoasă de care se poate molipsi oricine, care, neatent, s-ar fi apropiat de noi.

Nu ne priveau cu ochi buni nici la ceas de sărbătoare, nici la ceas de doliu. E adevărat, erau binevoitori, chiar exagerat de binevoitori, câteodată, dar pe mine nu mă puteau păcăli. Știam ce gândesc. Ce șușotesc când mă aflu prin preajmă. Și ce vorbesc când știau că nu-i puteam auzi.

Peste tot unde mă duceam, mă uitam la expresia feței celor prezenți. Cuvinte batjocoritoare, de compasiune. Sufeream când le descopream. Și nu credeam că ele nu există, cu adevărat, chiar dacă rămâneau ascunse.

Știam: oamenilor le place să se împrietenească și să se înrudească cu cei de vază. Se feresc de cei bolnavi și în lipsuri, de cei necăjiți și ciungi, ca și cum aceștia ar fi întruchiparea unei sorți vitrege. Oamenii cred că nefericiții nu pot fi sinceri nici când te felicită, nici când îți transmit condoleanțe. Că averea altuia le pune doar sare pe rană. Că-și suportă mai ușor durerea îndulcită cu suferința altuia.

Eu nu mi-am căutat alinarea în răul altuia. Nu am făcut asta. Dumnezeu știe. Dar știe și că nu sunt întru totul nevinovată. Fiindcă am fost pizmuitoare. Le-am pizmuit pe femeile cu care mă înrudeam. Le-am pizmuit până și pe servitoarele mele. Și pe străinele care treceau prin fața fe-

restrelor pline de fast ale casei mele ce nu se bucura de urmași. Își fereau copiii de mâinile mele ce le dădeau dulciuri, ca de căutătura ce-i putea deochea. De mâinile mele ce se frământau cu durere din dorința de a-mi strânge în brațe și la piept propriul prunc. Sau, măcar, pe al altuia. Ca cel puțin pentru o clipă să simt acea împlinire de neînlocuit.

Da, e adevărat, am pizmuit. Le-am pizmuit pe toate femeile care erau mame. Și îmi era teamă de pedeapsa Domnului. Sufletul meu păcătos și inima mea însângerată se zbuciumau cu frică. Dar nu puteam altfel. Atât de adânc a fost abisul nefericirii mele.

Și pe soțul meu îl chinuiau brațele-i goale. Și tot mai greu își purta povara numelui și a averii noastre. A fost învățat că bărbatul nu trebuie să strângă avere doar pentru sine. Că tot ce este al tatălui aparține și fiului. Iar el nu avea nici un fiu. Nici măcar o fiică, ca să împartă averea cu fiul altcuiva, ca și cu propriul fiu.

Soțul meu semăna cu al meu tată. Nobil, după origine, dar nobil și în inimă. Drept și cinstit. Astfel de oameni știu să primească nefericirea drept voia Domnului și să nu caute vinovați, ca, prin reproș și răzbunare, să-și ușureze propria tristețe și jale. Nici pe mine nu mă învinovătea. Nici prin vorbe. Nici din priviri. De aceea îl iubeam și mai mult. De aceea îmi era și mai greu. Pentru că, pe lângă propria durere, o purtam și pe a lui.

Trăiam în Epivata, pe țărmurile Mării Marmara. Legea Domnului o respectam în toate cele și ne împodobeam viața cu fapte de milostenie și facere de bine. Ofeream danii și bisericilor, și oamenilor. Celor care cereau ajutorul nostru, dar și celor ce bănuiam c-ar avea nevoie de sprijin. Am fost în pelerinaj la toate locurile sfinte de la Silivria până la Țarigrad. Ne-am rugat la icoane făcătoare de minuni, cerându-I Domnului să ne miluiască cu un singur lucru.

Am trăit așa un sfert de veac, iar speranța scădea și, în final, s-a rupt precum zestrea mea de fată. Asemenea chilimului pe care-l călcam zilnic în picioare și păturii ce ne încălzea trupurile, noapte de noapte. A venit ziua în care, deși eu eram mai tânără, dacă e să luăm în calcul numărul anilor, am devenit mai bătrână decât soțul meu. Fiindcă el mai putea deveni tată. Eu însă nu mai puteam să fiu mamă. Izvoarele mele se caseră și mitra mi se chircise, precum smochinul uscat. Eram la vârsta la care femeia mai poate spera să vadă copii doar de la copiii ei. Iar neamurile noastre au început, în certurile lor, să ne împartă averea, și nu le-a fost rușine să-mi și vorbească despre asta. Cei care se socoteau printre prietenii casei noastre își ofereau soțului meu fiicele, și nici măcar nu-mi ascundeau asta. Iar cea mai tânără dintre servitoarele mele m-a întrebat odată, cu nerușinare, ce va primi de la mine, dacă, prin priceperea ei de femeie, va reuși să-l țină pe soțul meu acasă și în căsnicie cu mine.

Atunci am înțeles că relele cele mai mari încă nu veniseră. Că fiecare zi îmi poate aduce o nouă suferință. Iar nefericirea care astăzi mi se pare de nesuportat poate să fie doar o palidă prevestire a celei pe care o voi îndura mâine. Și am început să mă tem de ziua de mâine ca de-un călău nemilos. Frica îmi devora puterile și mințile. Simțeam cum mă scufund în hăul întunericului, în care mă aruncam, în grabă, ca-ntr-o adevărată salvare, ca, la adăpostul beznei, să mă pot ascunde de realitatea amenințătoare.

De neputință și disperare mă tăvăleam pe jos, pe podea și-mi mușcam brațele netrebuincioase. Îmi smulgeam părul din cap și-mi loveam sânii secați. Îmi uram măruntaiele sterpe și-mi doream să le sfâșii cu unghiile. Astfel îmi umpleam zilele fără rost și nopțile de nesomn, și tot mai des mă gândeam la moarte ca la o izbăvire.

Ei, atunci am primit marea veste. Numai că eu nu mi-am dat seama.

În acea noapte, pe care niciodată nu aveam s-o uit, după o îndelungă rugăciune, în tulburarea mea, am găsit și un moment de pace. Chiar am reușit să fur și o frântură de vis. Iar în vis, ca într-o cameră însořită, a intrat Preasfânta Născătoare de Dumnezeu. Blândă și gravă, cu grijă a pus un prunc abia născut în brațele mele.

Nu, nu am luat imediat acest vis ca pe o făgăduință. Nu am îndrăznit. Mi-era foarte frică de încă o speranță deșartă. Abia când în următoarele luni am simțit viața în mine, am îndrăznit să-i

împărtășesc aceasta și soțului meu. Și să cred că, iată, încă o dată, printr-o minune, marea milă a Domnului s-a adevărit.

În vara lui 934 am născut un fiu. O, cât de fericită am putut să fiu! Nu, adevărat vă spun, nimic din ce mi s-a întâmplat înainte nu se poate compara cu farmecul acestei amețitoare bucurii. Nici o închipuire de-a mea, nici un vis despre ce înseamnă dorința împlinită nu semănau nici pe departe cu această desăvârșită armonie și căldură ale iubirii netulburate, ce ne uneau pe mine și pe fiul meu.

Următorii nouă ani i-am trăit purtată de valul propriei mele fericiri. Eram altfel, alta și față de mine, și față de ceilalți. Mă purtam într-un chip nou cu soțul meu. Și cu toți cei din jurul nostru.

Iar când Eftimie a împlinit nouă ani, am observat că mijlocul mi se rotunjește. „Ar fi și timpul”, m-am gândit. Trupul meu e bătrân, am cincizeci și patru de ani și nu mai pot avea silueta unei fete. Într-adevăr, asta am crezut. Că timpul a schimbat forma trupului meu așa cum preschimbă tot ce există. Nici prin gând nu mi-a trecut că poate fi vorba de altceva. Până într-o zi când mi-au ajuns la urechi frânturile unei discuții purtate de două dintre servitoarele mele și mi-am dat seama că-i vorba de mine. De atunci am devenit mai atentă la ce se vorbește. Atentă să adun șoaptele rudelor noastre și ale celor care erau considerați prietenii casei. O, ce cuvinte

cumplete! Fiecare era asemenea unei lame otrăvite înfipte în inima mea.

Vorbeau cum că în mine se adună apă și crește carne sălbatică. Cum că eu speram să fiu însărcinată din nou. Cum că cine știe ce-oi mai fi făcut înnebunită de dorința de a rămâne însărcinată. Și cine știe dacă și pe Eftimie l-oi fi născut eu sau l-am găsit prin orfelinatele cetății. Vorbeau cum că această carne sălbatică mă va omori, fiind din sămânța drăcească. Și cu siguranță că nici n-am meritat mai mult, fiindcă, de-aș fi meritat, Dumnezeu mi-ar fi dat, pentru că El le știe pe toate și ține minte totul. Așa vorbeau. Și le iscodeau pe servitoarele mele cu limbi otrăvite, iar servitoarele mă iscodeau hotărâte să-mi smulgă taina, secretul care nu exista. Sau, cel puțin, eu nu știam să existe.

Recunosc, tare mă temeam de aceste povești... De răutatea și mojiția din care germinau. De rea-voința oamenilor celor mai apropiați nouă. Tremuram de întunericul din inima celor în mijlocul cărora trăiam chiar mai mult decât de una dintre beznele propriului meu destin. Însă teama aceasta o ascundeam și de mine însămi, ca să nu-l rănesc, în vreun fel, pe fiul meu.

Cumva, chiar în acea perioadă, împăratul nostru Roman I Lacapenul¹ a simțit că moartea îl va

¹ Inițiatorul dinastiei Lecapenilor (919-945), de origine armean, a domnit între 919 și 944. În 913 a fost ales consilier și protector al împăratului minor Constantin al VII-lea Porfirogenetul, cu care a logodit-o în 919 pe fiica sa Elena, căpătând astfel titlul de *Basileopator* „Βασιλεοπάτωρ” (tată al împăratu-

chema curând în ultima sa călătorie. Și, din dorința de-a marca viața sa de domnitor cu ceva memorabil, s-a pus în fruntea armatei ca să smulgă din mâna necredincioșilor renumita mahramă făcătoare de minuni a împăratului Avgar¹.

Cu siguranță că ați auzit și voi cum că atunci când s-a îmbolnăvit stăpânul Mesopotamiei, regele Avgar, a trimis o scrisoare Prorocului din Nazaret, rugându-L să vină în capitala Edesa pentru a-l vindeca. Drumurile lui Iisus însă duceau în altă parte. Cu toate acestea, El nu dorea ca pe cel

lui". În continuare, va fi numit „cezar” (920) de însuși împăratul Constantin al VII-lea, ulterior încununând-o ca împărăteasă și pe soția sa. Începând din 921 își va numi „co-imperator”, rând pe rând, trei dintre cei patru fii ai săi, fiind singura dată în istoria Imperiului Bizantin când la cârma sa au fost 5 coregenți, care purtau titlul de „împărat (autocrator)”. În 944 a fost exilat împăratul Ștefan, unul dintre fiii săi, și constrâns să se tundă monah, pentru ca apoi în 948 să-și afle sfârșitul.

¹ Suferind de o boală incurabilă, regele Edessei Avgar îi trimite Domnului o epistolă, rugându-L să vină spre a-l tămădui. În răspunsul său scris, Hristos îi făgăduiește că după Înălțarea Sa va trimite pe unul dintre ucenicii Săi spre a-i reda sănătatea. Tadeu, unul dintre cei 72 de ucenici, însoțit de Apostolul Toma, va ajunge, conform făgăduinței, la Edesa, unde are loc tămăduirea sa prin punerea mâinilor apostolului și în urma închinării lui Avgar la *Sfânta Mahramă* (sau *Sfântul Mandylion*) – chipul nefăcut de mână al lui Hristos și imprimat pe o pânză, care fusese adus lui Avgar de apostoli, ca un dar din partea Mântuitorului. Relatarea este consemnată de Eusebiu în prima carte a *Istoriei sale bisericești* (scrisă între 300 și 320), dar și de alte surse, precum *Istoria Armeniei* (471), *Doctrina lui Addai, Viața Sfântului Daniel din Glosh* (scrisă la începuturile sec. al VI-lea) sau *Istoria bisericească* a lui Evagrie Scolasticul (compusă în jurul lui 594), în perioada iconoclastă devenind un argument important în favoarea închinării la sfintele icoane. Ulterior (944), a fost adusă la Constantinopol, unde, mai târziu, avea să ajungă și autograful *Epistolei lui Iisus către Avgar* (1032), ca în cele din urmă să se piardă urma în tumultul cruciadelor.

credincios să-l lipsească de mila Sa. A luat o bucată de pânză curată, a pus-o peste obraji și fruntea Sa goală și astfel și-a imprimat fața pe pânză. Această icoană nefăcută de mână a trimis-o regelui bolnav. Regele a crezut și s-a vindecat.

Nouă secole pânza a stat în Edesa. În cetate stăpânirile și obiceiurile s-au schimbat. În ea trăiau credincioși și necredincioși. Unii au avut grijă de mahramă ca de ceva sfânt. O ascundeau de alții. Până când a ajuns, prin mila Domnului, în capitala lumii creștine, la Țarigrad.

A fost o sărbătoare măreață la care au participat toți cei care cred în puterea de neînving, de neatins și dumnezeiască a Cinstitei și de viață dătătoare Crucii.

Iar eu am plecat din Epivata la Țarigrad, ca să mă alătur poporului care a umplut străzile. Și atunci s-a întâmplat! În clipa în care treceau pe lângă mine cu chipul lui Hristos nefăcut de mână, am avut din nou aceeași vedenie. O odaie inundată de lumină. Cu Preasfânta Născătoare de Dumnezeu care-mi așeza, cu grijă, în brațe, un copil abia născut. L-am văzut chiar și pe copil. Și am înțeles ceea ce înainte nu pricepusem: copilul era o fetiță!

„Fetiță...”, am șoptit cu neîncredere. „Într-adevăr e vorba de-o fetiță... Cine oare să fie?”

„Eu!”, am auzit vocea din străfundurile inimii mele.

Iar copilul ce creștea în mine s-a mișcat. Ca și când mi-ar fi întărit spusele.